

Drugsoverlast voorzieningen verslaafden

Problematiek

Voorzieningen voor verslaafden komen vaak terecht in woonbuurten. Het gaat bijvoorbeeld om een gebruikersruimte, dagopvang, nachtopvang, heroïneverstrekking, beschermd wonen of een sociaal pension waar gebloed en gebruikt mag worden. Vaak gaat het om voorzieningen voor mensen met ernstige verslavingsproblematiek en zorgmijders die elders niet terecht kunnen, zoals criminele daklozen en verslaafden, harddruggebruikende methadoncliënten, en dak- en thuislozen met ernstige en langdurige GGZ- en verslavingsproblematiek. Buurtbewoners uit Gouda, Haarlem, Maastricht, Arnhem, Zwolle, Delft, Leiden, Ede, Dordrecht, en Venlo hebben recentelijk deze problematiek aan de kaak gesteld. Dergelijke problemen doen zich trouwens niet alleen voor bij voorzieningen voor verslaafden, maar ook voor voorzieningen voor andere bijzondere groepen, zoals ex-TBS'ers, ex-gedetineerden en voorzieningen voor zorgmijders.

Verstoring leefklimaat buurt

De buurtbewoners in de verschillende gemeenten worden vaak verrast door de beslissing van de gemeente om een voorziening voor verslaafden in hun wijk te plaatsen. Buurtbewoners geven aan dat er niet of nauwelijks gecommuniceerd wordt, en voelen zich niet serieus genomen en machteloos. Zij horen pas iets wanneer alles in kannen en kruiken is. Als de beslissing is genomen dat de voorziening er moet komen, blijkt de gemeente het beleid nog te moeten ontwikkelen. Gemeenten geven soms zelf ook toe dat de communicatie gebrekkig is geweest. Ook wordt soms als argument gebruikt dat het een aankoop van particulieren betreft waarin de gemeente zich niet hoeft te mengen.

Het Nationaal Actiecomite Drugsoverlast noemt in ieder geval zeven steden waar vooraf geen overleg met de buurt is geweest. Gemeenten lijken bang om de bewoners tijdig op de hoogte te stellen en daarmee de buurt de gelegenheid te geven zich tegen de beslissing te verzetten. Ze kiezen daarom vaak voor de overvaltechniek. Opeens ligt er een brief in de bus van de buurtbewoner dat er een voorziening voor verslaafden in hun buurt komt. Het valt niet te ontkennen dat van dergelijke voorzieningen een aanzuigende werking uitgaat. Zo is bekend dat de drugshandel zich bijna altijd op minder dan vijf minuten loopafstand van de gebruikersruimte bevindt. Waar gebruikers zijn, komen ook dealers en koeriers. De gemeente en politie geven zelf ook toe dat de te verwachten overlast groot zal zijn: ongeregelheden op straat, vechtpartijen, lawaai, dronkenschap en crimineel gedrag. Het leefklimaat in de buurt wordt hierdoor ernstig verstoord en roept veel emoties en gevoelens van onveiligheid op. Dat geldt met name voor gezinnen met jonge kinderen, ouders wiens kinderen op een school zitten die vlakbij de aangewezen lokatie ligt, en kwetsbare ouderen die slapeloze nachten hebben en de deur niet meer uitdurven. Buurtbewoners hebben het gevoel dat de leefbaarheid van hun woonbuurt wordt aangetast en dat ze nergens terecht kunnen met hun machteloze gevoelens. Als zij zich op een nette manier verzetten tegen dit soort voorzieningen in hun buurt worden ze niet worden gehoord. Alleen degenen die het hardste schreeuwen en waar de gemeente de meeste weerstand verwacht worden gehoord. Buurtbewoners voelen zich in de kou gezet en door de gemeente weggezet alsof ze niets willen en alleen op hun eigen belang uit zijn ('not in my backyard' of 'niet in mijn voor- en achtertuin'). Ze voelen zich niet serieus genomen.

Geen gangbare omgangsregels

Er zijn geen criteria voor de afstand van dergelijke voorzieningen voor verslaafden tot scholen of woningen. Er zijn geen regels over hoe dergelijke voorzieningen worden gespreid over de gemeente. Een buurt die al veel 'overlastgevoelige' voorzieningen heeft, wordt niet ontzien. Er vindt geen structureel buurtonderzoek naar leefbaarheid en veiligheid plaats. Er zijn geen toetsbare criteria voor de lokatiekeuze voor een dergelijke voorziening en hoe men daar tegen in verweer kan komen. Het is onduidelijk of dergelijke zorgvoorzieningen passen in het bestemmingsplan en of er sprake is van woonbestemming. Er wordt gebruik gemaakt van artikel 19 lid 2 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening waarin de provincie de gemeente de vrijheid geeft rond kleinschalige projecten zelf de vrijstelling/verandering van het bestemmingsplan te regelen. Er zijn geen duidelijke regels voor de communicatie met de buurt. Het blijft voor de

bewoners lang onduidelijk wat voor soort voorziening er komt en voor wat voor groepen van verslaafden de voorziening is bedoeld. Ook komt het voor dat bewoners het locatie-onderzoek als dat er al is geweest, niet kunnen inzien. Er wordt soms geen beheersovereenkomst afgesloten. Als reden wordt wel aangevoerd dat de zorgaanbieders weigeren die adviezen uit te voeren die in verband met de veiligheid noodzakelijk worden geacht. Er is vaak geen regie vanuit de gemeente; de verantwoordelijkheid wordt neergelegd bij het particulier initiatief. Er is geen meldpunt waar bewoners met hun klachten over overlast terecht kunnen. Het blijkt dat dergelijke voorzieningen soms sluipenderwijs worden uitgebreid. Er worden nieuwe activiteiten bijgeplaatst zoals methadonverstrekking, er komt extra capaciteit of er worden nieuwe problematische doelgroepen bij betrokken. Ook over deze uitbreiding wordt niet gecommuniceerd. Gemeenten tonen ook onwil om het initiatief in hun gemeente te toetsen aan vergelijkbare initiatieven elders in het land.

Elke goedwillende gemeente is bezig het wiel weer opnieuw aan het uitvinden. Er zijn overigens ook voorbeelden van gemeenten waar het wel goed gaat. Zo heeft de gemeente Groningen aangegeven hoe zij bij de keuze van dergelijke voorzieningen bij 'Operatie Achtertuin' te werk is gegaan. De gemeente Leiden heeft voor dat zij tot de keuze van de lokatie is gekomen, de buurtbewoners de mogelijkheid gegeven vooraf bezwaarschriften in te dienen.

In bestaande publikaties van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Trimbos-instituut wordt bij deze problematiek niet of nauwelijks stilgestaan. In de VNG-publikatie '57 vragen over de OGGZ' wordt verwezen naar de publikatie van de gemeente Groningen. Daarnaast wordt er in algemene termen gewezen op dat het van belang is met de buurt te overleggen en te communiceren, maar er wordt niet aangegeven hoe en wanneer en waarover. Het Trimbos-instituut gaat in de publikatie Gebruiksruimten vooral uit van het perspectief van de hulpverleners en staat nauwelijks stil bij het belang van de buurtbewoners. Voor het creëren van draagvlak wordt genoemd dat het goed is om een open dag te organiseren en een begeleidingscommissie in te stellen.

Wat moet er veranderen

Er is een grote behoefte aan een duidelijke procesgang met duidelijke communicatiemomenten voor de buurtbewoners. Het gaat om een goede voorbereiding van de beslissing en een goede uitvoering van de beslissing. Bij de voorbereiding van de beslissing gaat het om een zorgvuldige locatiekeuze aan de hand van bepaalde criteria en op basis van een locatie-onderzoek, bijvoorbeeld op basis van een zogenaamde 'veiligheidseffectrapportage' of risico-analyse van de effecten op de leefbaarheid in de buurt. Bij de uitvoering van de beslissing gaat het om heldere beheersconvenanten en klachtenprocedures. Zowel bij de voorbereiding van de beslissing als de uitvoering van de beslissing is het van belang te communiceren met de buurt en de buurt de mogelijk te geven invloed uit te oefenen. Samengevat gaat het dan om omgangsregels met de buurt inzake:

- § Locatiekeuze
- § Criteria voor de te kiezen lokatie, bijvoorbeeld spreiding in de gemeente, wel of niet in een woonwijk; wel of niet bij scholen, wel of niet in kinderrijke buurt/speelplaats. Het is wenselijk dat ook alternatieve lokaties worden aangegeven.
- § Leefbaarheidsonderzoek/veiligheidseffectrapportage voor de buurt
- § Lokatie-eisen
- § Bijvoorbeeld kleinschalige voorziening, voor welke doelgroepen, welke initiatiefnemers, openingstijden
- § Beheersplan/overeenkomst
- § Wat zijn basisvoorwaarden die behoren geregeld te zijn
- § Gemeentelijke regie
- § Communicatie met de buurt